Рік III. Луцьк. Неділя, дня 24 червня 1928 р. Ч. 24 (85)

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

Ціна 20 гр. | Адреса редакції й адміністрації: ЛУЦЬК на Волині, Алеї Б. Хороброго, 18.

Передплата: в краю: на 1 місяць 1 зол., на чвертьрічно 3 зол., на пів оку 5 зол. 50 гр., рік 10 зол.; за границею: на рік 2 америк. доляри або їх вартість в иншій валюті.

Рукописів не звертається.—Оголошення після умови. Непідписаних дописів не приймається.

В обороні укр. православної церкви

Промова посла С. Хруцького з Українського Клюбу на повному засіданню Сойму дня 2 червня 1928 р.

Високий Сойме! В цьому році минуло саме 10 літ від того часу, коли частина українського населення православного віроісповідання опинилася в межах польської держави Отож маю замір казати про цілість дотеперішньої політики відносно православної церкви. Є це політика ворожа, протиконституційна і безплянова. Для доказу цієї тези порушу передовсім справу матеріяльного становища православної церкви Вже в початках повстання польської держави видано 16 грудня 1918 р декрет, по якому цілий маєток православної церкви був відданий під тимчасову управу держави. Цей декрет підписали тодішній Начальник Держави Маршалок Пілсудський, голова ради міністрів Морачевський і міністр внутрішніх справ Тугут. Причиною декрету мав бути буцім-то факт, що немає кому заопікуватися майном православної церкви, покиненим з боку населення підчас примусової евакуації в 1915 році. Однак вернуло до своїх осель православне населення, була зорганізована вища церковна влада, крім того ввійшла в життя конституція, яка гарантує всім релігійним союзам власність їх маєтків. А декрет з 16 грудня не тільки не був скасований, а навпаки, вже після того, як увійшла в життя конституція, простягнено той декрет на т. зв. східні креси розпорядком Ради Міністрів з 9 серпня 1921 р. Так ось з самого початку польська конституція по відношенню до православної церкви була знасилувана і це знасилування тріває постійно, бо той декрет з 16 грудня 1918 р. існує дальше. Ані уряд, ані сойм не ухилив того декрету, хоча відповідний внесок був зголошений Українським Клюбом у минулому Соймі.

Коли уряд перейняв у тимчасову управу маєток православної церкви, зачинив понад 500 православних церков, не вважаючи на спротив вищих церковних влад та всупереч спротивові самого православного населення. Частина тих зачинених церков, у числі більше-менше 150, уряд передав тимчасово для вжитку католицькому населенню, створюючи нечувану річ: випозичування християнських святинь, не добачуючи навіть у цьому святотатства. Випозичаючи церкви, уряд застерігається, що така тимчасова передача церкви не пересуджує остаточного рішення що до права власности на ті церкви, —права, яке мало бути прийняте законодатним шляхом. Одначе, всупереч цьому запевненню, уряд байдуже глядів на те, що такі, тимчасово передані церкви, основно перероблювано на костели. А з другого боку після заключення конкордату з Апостольською Столицею, на основі фальшивого пояснювання того конкордату вважається, що церкви, тимчасово лише передані римо-католицькому костелові, стали вже власністю того костела. Ось так витворився хаос у справі цих тимчасово випозичених церков.

Більшість одібраних церков, біля 350, зачинено. Досі стоять оті церкви покинені, занедбані, з битими вікнами, подіравленими дахами, та своїм страшним виглядом не тільки ображають релігійні почування населення, але обурюють також його господарський інстинкт. Коли православне населення, бачучи повільне нищення тих церков, звертається до адміністративної влади за дозволом на переведення ремонту власним коштом, то того дозволу йому відмовляють. Що дивнійше, що уряд, не вивласнивши православної церкви з її права до маєтку ніяким законом, нищить той маєток, касуючи зовсім православну святиню. Не буду вичисляти всіх випадків того роду. Згадаю лише з болем серця та з обуренням культурної людини, варварський акт зруйнowання православного собору на Саській площі, того архитвору архитектури та церковного мистецтва. Вкажу ще, що й нині приступається до розбірки православного собору в Каліші. Таке діється зі святинями і будинками. (Міністр Освіти та Віроісповідань Добруцький: „Це діялося за згодою Митрополита") Так, це діялося за згодою Митрополита, бо він рятував таким робом своє положення.

Ще більшим безправством є поведінка з церковною землею. Ця церковна земля, згідно зі своїм історичним походженням і згідно з каноничним правом та обовязуючим ще російським законодавством, а власне IX і X томами Свода Законів, є власністю так православної церкви яко установи, як і самих вірних. З огляду на те лише Собор Православної Церкви, який складається з епископів, духовенства і світських людей, має право розпоряджатися тим маєтком, тією церковною землею. Лише за згодою Собору можна парцелювати церковні землі, так само, як у відношенню до римсько-католицького костела можна робити це лише по порозумінню з Апостольською Столицею. Дотепер не додержувалися цього і уряд не порозумівався в таких випадках навіть з Митрополитом, як цього вимагає закон з 1 липня 1920 року і обовязуючий нині закон про земельну реформу. Що більше, церква православна не отримала за розпарцельовані землі ніякого відшкодовання і це було другим актом насилування права власности православної церкви. Тому стверджую, що всі дотеперішні акти парцеляції і видержавлення православної церкви є актами безправства і свідчать лише про знасилування прав православної церкри й українського народу.

Правний хаос в справі маєтку православної церкви збільшився ще тим, що до частини православного маєтку зголосив свої претенсії римо-католицький костел. Наслідком цього вже не тільки в інтересі православної церкви, але також і в інтересі пануючого костела лежить остаточна полагода справи титулу власности спірних церков і костелів поміж католицьким і православним населенням. Зазначую, що в цій справі існує соймова ухвала з дня 8 лютого 1924 р., яка кличе уряд, щоби в найкоротшому часі унормував цю справу шляхом закона. Одначе досі такого закона не предложено і дальше існує та обовязує безправний і протиконституційний декрет з 16 грудня 1918 р.

(Докінчення буде).

Кооперативно-господарчі курси в Рожищах при філії „Просвіти" 13—20 травня 1928 р.

На нові шляхи.

За останній рік у церковно громадському життю українського народа Волині, Полісся й Холмщини сталося багато дечого такого, що з одного боку свідчить про певний поступ української церковної справи, а з другого боку виявляє певні позитивні посунення (щирі чи нещирі—инша річ) у цій справі церковних і світських чинників, які так чи инакше впливали на хід справи православної церкви.

В звязку з цим серед українських громадських діячів-церковників повстало питання перегляду дотеперішньої тактики і ревізії встановлених відношень до тих чинників.

Чи дійде до цього, чи ні, про це наше громадянство буде своєчасно повідомлене. Треба лише, щоби громадянство, в надії на добрий поворот справи і встановлення нормальних стосунків, було однодушним і в своїх змаганнях витрівалим.

Др. Річинський.

Надужиття Скарбового уряду в Дубні

Надзвичайна Комісія до боротьби з надужиттями, як подає „Кур. Пор.", від кількох місяців проводить слідство в звязку з надужиттями скарбових урядовців, котрі зменшували виміри маєткових податків в маєтках граф. Шувалової в Дубенському пов. Надужиття сягають суми 225.000 зол.

В результаті переведено слідство, а делегат надзвичайної комісії, судовий слідчий А. Короновскі заарештував і посадив до вязниці 4 урядовців Уряду Скарбового в Дубні, а саме: начальника того уряду Миколу Топачевського (був. за рос. і укр. часів податкового інспектора, заядлого україножера, по національности росіянина), його помішника Гіполіта Малішевського та двох нижчих урядовців: Яна Маковского й Романа Ковальського. Від заарештованих суддя Короновскі зажадав зложення кавції від 5 до 10 тисяч зол.

ПОШИРЮЙТЕ „УКРАЇНСЬКУ ГРОМАДУ" І НАДСИЛАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ

Нова Комісія для перекладу Церковних Книжок і Святого Письма на українську мову.

15 червня ц. р. при департаменті ісповідань міністерства освіти в Варшаві відбулося організаційне зібрання членів б. Комісії для перекладу Церковних Книжок і Святого Письма. На зібрання прибули члени Комісії: архіепископ Олексій, проф. Огієнко, проф. Слонський, б. сенатор Черкавський і секретар Комісії Зайцев, а також і сам митрополит Дионисій, як почесний голова Комісії. На зібрання прибув і міністер освіти п. Добруцкі, якого й запрошено було на голову зібрання. Ціллю зібрання була організація Комісії на нових підставах.

Після вступної промови п. міністра, в якій він заявив, що польський уряд, рахуючись зі справедливими домаганнями православної української людности - відновити свої старі церковні звичаї й чути службу Божу в рідній мові, хоче допомогти їм, приступлено було до обмірковування точок, які стояли на порядку денному: прийняття статуту Комісії, вибір голови Комісії і намічення програму праць Комісії на найближчий час.

Згідно з прийнятим статутом Комісія від тепер має вже бути не при Митрополії, а як автономна наукова установа має підлягати міністрові освіти й ісповідань, будучи лише під протекторатом митрополита.

На голову Комісії обрано проф. Огієнка.

В першу чергу Комісія постановила закінчити редакцію і друки великої напрестольної Євангелії в українській мові й опрацювати програм науки православної релігії для нижчих і середніх шкіл та духовної семінарії, по яких малиб бути уложені Комісією відповідні підручники.

Посол Вислоцький (УНДО) на місці градової катастрофи на Кремянеччині

В Ч. 22 „Української Громади“ уміщено було наглий внесок послів Українського Клюбу в справі негайної допомоги для населення де-яких сіл Кремянецького повіту, які навістив градобій. В звязку з цим на Зелені свята виїхав на місце катастрофи посол Укр. Клюбу Вислоцький, який побував у селах: Ворки, Новостав, Шумбар, Цицинівка й инші. Посол повідомив населення цих сіл про заходи Українського Клюбу перед урядом щодо негайної допомоги їм і на місці побачив наслідки градобою та зібрав відомости про розміри біди з тим, щоби фактами підпирати справедливі домагання Клюбу перед урядом.

Найбільше потерпіло від катастрофи село Цицинівка, в якій занесено грузом поля й городи, напр. у Івана Пахольчука, Оксентія Мельничука, Дмитра Муховика, і навіть знесено у де-яких селян забудовання, напр. у Демяна Янчишина, Макара Муховика, Івана Лукащука й Івана Кіндратюка.

Характерно, що після зголошеного наглого внеску де-яким селянам з потерпівших сел видана була з Рільного Банку процентова позичка, при чому селянам було говорено, що це дається в наслідок заходів послів з одинки. хоч п. посол з одинки Пулвскі брався виступати в соймі проти наглости внеску Українського Клюбу про допомогу потерпівшим. Характерно також, що слідом за п. Вислоцьким поїхав у вище названі села і радикальний посол п. Жук, який висловив послові Вислоцькому своє незадоволення, чого то він їде не в свою округу. Виходить, що в „парафію“ п. Жука не вільно їхати иншим послам, коли вони не з його клюбу, навіть тоді, коли вони їдуть з бажанням допомогти населенню, і навіть тоді, коли „парафіяльний“ посол не догадався, чи забув виступити в соймі з приводу людської біди з внеском про негайну допомогу, що зробили якраз не парафіяльні посли.

Тяжке становище СРСР.

Більшовицька господарка довела до того, що не тільки відчуваються в цілому СРСР браки ріжних продуктів промислу, але щораз частіще недостає, головним чином по великих містах, хліба. З того приводу в Москві припинено випікати білий хліб, а й чорного також не вистарчає. Недостаток хліба дошкуляє й иншим великим містам. Це тільки один з яркіщих доказів тяжкого господарського становища СРСР.

СОЙМ і СЕНАТ

Буджет.

Буджет принято в Соймі в третьому читанню. Тепер він виносить у прибутках 2.655 міл. 609 тис. 715 зол. зі 146 міл. 617 тис. 686 зол. надвижки над видатками і піде на обради сенату.

Підчас голосовання над буджетом 1-ка виявила себе сліпим знаряддям уряду і голосувала весь час за його внесками, дуже часто сама проти рішени сойму, не рахуючись з інтересами народних мас. Цілий ряд урядових внесків, опер тих виключно на одинку, провалився. З принятих поправок важніщі про скреслення диспозіційного фонду м-ва внутр. справ і зменшення видатків на поліцію та збільшення сум на рільничі потреби.

Виборчі зловживання.

В адміністративній комісії вже принято регулямін комісії для розсліджения виборчих зловживань. Комісія має розслідити справу зловживань до 1 жовтня ц. р. В обороні прав тієї слідчої комісії виступав пос. Целевич (УНДО).

Амнестія.

Амнестія в Польщі родиться далеко трудніще, ніж тяжкі довголітні засуди. В основу обговорення закону про амнестію прийнято короткий урядовий проект і наш посол Др. Загайкевич мав тяжку працю, щоб хоч трохи змінити його на користь вязнів. Проект цього закону до 15 ц. м. ще товкся в правничій комісії і мав 19 ц. м. вже перейти на пленум сойму.

Інтерпеляції Українського Клюбу.

Український Клюб вніс дальших 9 інтерпеляцій у ріжних справах, як то: в справі надужить у школах, надужить адміністрації й поліції й инше.

Проти буджету міністерства публичних робіт.

При обговорюванню на пленумі сойму буджету міністерства публ. робіт виступив від імені Українського Клюбу проти того буджету пос. Заваликут. 10 міліонів 600 тисяч зол. ніяк не може вистарчити на величезну працю, яку мусілоб виконати м-во публ. робіт. Промовець цифрами доказував страшне знищення українських земель під Польщею і підкреслив, що на це не звертав уваги досі жаден з польських урядів.

Проти буджету м-ства справедливости.

З рамени Укр. Клюбу виступав на пленумі сойму проти цього буджету посол Др. В. Загайкевич. В довгій промові він гостро скритикував судові відносини на наших землях, односторонність судів по відношенню до українців, непринимання українців до судів на службу і т. д. Промовець зупинився над тюремництвом і над політичними процесами. Засуди в політичних процесах особливо збільшують число вязнів і нібито за такі злочини, як комунізм і шпигунство, які приписується незалежницькій українській чи білоруській ідеї. Запротестував проти постійних, систематичних арештів і ревізій, які переводяться без жадних приписів, як теж проти конфіскат газет, від чого терпить головним чином українська преса. „Протестую—закінчив промовець свою промову — проти гнету нашого народу, тому, що замість справжніх прав—даете нам порожні слова, а замість шкіл і свободи розвитку безтермінові вязниці“.

Коли пізніще проти промови посла Д-ра Загайкевича виступали польські одинковці, то їх підтримували вигуками хруні Богуславський і Сегейда. На це залунало в соймі гучне: хрунь!

За „Західню Україну“.

15 ц. м. складав у соймі якусь заяву пос. Західний (У. П. Праці) та хотів похвалитися, що він один обороняє „Західню Україну“. Після назви „Західня Україна“ завязався цілий інцідент. При цьому марш. Дашиньскі (ППС) зайвий раз показав своє чисто пепеєське відношення до українців, послові Західному не вдалась штучка зарекомендувати себе не тим, чим він є (розбивачем українських сил), і рівночасно зайвий раз виявилося ясне й виразне становище в українській національній справі партії УНДО, від якої (в імені Укр. Клюбу) виступив пос. Паліїв, який заявив: Західня Україна означає не Наддніпрянську Украну, яка належить до СРСР, лишеї ті українські землі, які Польща прилучила до себе всупереч їх волі. Не дозволимо позбавити нас цього означення вселілости, яку буде творити для нас Зах. Україна, котра змагає до злуки зі Східною Україною.

Засідання Сенату.

Буджет перейшов вже до сенату. Засідання сенату для розгляду буджету назначене на 20 червня і потриває до 27 червня.

Розлам серед жидів.

Незгода між жидами з б. рос. забору—більш незалежними, і з Галичини — покірливими шинкарями польських панів, довела нарешті

В. Островський.

ПРАВДА в ВІЧІ

Відповідь на статтю п. Волошиновского.

В житті є одна лише вища правда

Але люде часто, коли ця вища правда не відповідає їхнім егоїстичним стремлінням чи інтересам, створюють собі свою власну „правду“. Вони, тому що вона їм подобається, канонізують її, проcлавляють і ревно обороняють. Тріває це доти, доки сама природа не розвіє її, як звичайну облуду. При цьому визнавці цієї суб'єктивної правди, будучи свідками впадку її, переживають не малі моральні муки.

Добре це розумів польський пророк А. Міцкевич, який сказав: „Кожна правда родиться серед болів“. Те, що ці слова вийшли з уст власне польського поета, який добре знав вдачу своїх земляків, є дуже красномовним. Очевидно, занадто сильно відчував Міцкевич, як тяжко родиться цій вищій правді в польській душі.

В своєму ж творі „Пелігрими“ Міцкевич, як би побоюючись, що польський народ не послухає голосу своїх пророків, грізно остерігає його, в особі пелігримів-емігрантів, що коли вони не виконають цієї вищої правди в відношенні до сучасних так званих національних меншостей, то Бог. .

Тут даю слово п. Волошиновському та його однодумцям, бо пророцтво Міцкевича було занадто грізне для них. Хай вони самі пригадають собі слова Міцкевича, які цілковито відносяться до них.

Хай пригадають їх, коли роспису ються по ріжних часописах про політику в відношенні до нас та коли творять свої політичні пляни на наших одвічних українських землях.

Нагадуємо їм це тому, що, очевидно, вони забувають, хто є ми, сучасні українці. Вони забувають, що ми є нащадками тих, що в свій час створили найвищу культуру на сході Европи, що віками виробили свою високу фільософію, яка пройшла в кров широких наших мас, що нам найтемніший селянин носить в душі своїй цю високу фільософію правди і не раз, як може жадний инший народ, геройно віддавав за неї своє життя.

Отже, де-хто занадто легковажить собі ті духові скарби, які, по закону спадщини, посідають наші народні маси. Власне ця спадщина лише може дати пояснення того факту, що після кількохсот років повної неволі так швидко і легко пішов на українських землях освітньо культурний рух, що протягом кількох років ми спромоглися на вчених, що одержують перші світові наукові премії, що наші хори зачарували цілий світ своєю піснею, що наші маси так хапливо і так талановито творять культурні вогнища по найглухіших селах. Нарід який не мав своєї високої культури та не заховав її в своїй душі під вовняною скаралупою тимчасового браку шкільної освіти, не був би здібний до такої інтенсивної роботи.

Наша стара фільозофія вищої правди при першій можливости райдужним водограєм вибухла в поезії Тараса Шевченка, який був продуктом не XIX століття, а нашої старої культури й нашої власної старої фільозофії правди. А той факт, що наші маси до найтемніших одиниць зробили з Шевченка свого пророка, свого національного святого мученика, хіба не свідчить про те, як є живі в народних шарах і наша стара культура духа і наша фільозофія правди?

Слава не поляже,
Не поляже, а розкаже,
Що діялось в світі,
Чия правда, чия кривда
І чиї ми діти.

Чи розумієте тепер ці слова? Коли ви їх зрозуміли, то мусите згодитися і з пророцтвом Т. Шевченка:

Світ правди засвітить
І помоляться на волі
Невольничі діти.

Не з самохвальства, а з почуття ображеної нашої національної гідности нагадав я про нашу культурну спадщину, бо тон, яким дозволяють собі до нас промовляти панове Радзівіли та Волошиновські, скерований не на властиву адресу. Коли наше лихоліття дало жменьку наймитів і пахолків, яких легко за дієти і гроші одягнути в каптури блазнів, то це ще нікому не дає права ототожнювати це сміття ні з українськими інтелігентними шарами ні з нашими народніми масами.

Найменше права не це дає цей сумний факт п. Волошиновському, який публично хвалиться, як то по культурному і політичному ставилися до нього на Великій Україні.

І за це дозволяє собі тепер промовляти до українців тоном володаря невільників?

до розламу. У питанню — чи голосувати за чи проти буджету, побідила ґрупа пос. Ґрінбаума (№ 18), яка стоїть на опозіційному становищу. Наслідком цього вибрано тепер головою клюбу пос. Ґрінбаума, а жидівські угодовці створили свою окрему фракцію, яка поки що остається ще в спільному жидівському клюбі, але, мабуть не на довго.

Ендеки перефарбовуються.

Польська ендецька партія, що йшла до виборів в бльоку під № 24, рішила створити нову партію, в яку війшли би всі ті польські партії, що були зблоковані під № 24.

Одинка і ендеки.

До славної одинки, яка наобіцяла так багато благ при виборах, якось не дуже то схиляються ліві польські партії. Натомість щораз більше подобається одинка польським ендекам, які час від часу її підтримують, а навіть висунули одинковця на Голову комісії контролі державних боргів.

„Сільський Господар“
на Волині, Полісю, Холмщині й Підляшу.

Львівське воєвідство затвердило новий статут „Сільського Господаря“, яким позволяє товариству поширити свою діяльність на територію цілої держави. Отже по довгих стараннях нарешті добилося товариство „Сільський Господар“ дозволу працювати над двигненням господарської культури та добробуту українських хліборобських мас на всіх українських землях, що опинилися в межах польської держави.

Вже пороблено всі потрібні заходи перед владою, щоби ту діяльність можна було розпочати як найскорше. Проектується також відкрити в Луцьку окремий орґанізаційний відділ для полекшення звязків між селом північних земель і головним Товариством.

Тепер черга на самих хліборобів Волині, Полісся, Холмщини та Підляша. Вони самі повинні далі подбати за те, щоби кожне село мало в себе гурток „Сільського Господаря“, шоби кожний хлібороб був членом цьої організації. Не буде це легка справа. Адмінстраційна влада буде ставити великі трудноші, бож тут йде про могутню організацію селянських мас. Але це не може нас спинити в праці. Навпаки, з тим більшим завзяттям треба братися до діла. Бо коли раз проломимо опір, що спинює селянські маси самим рішати про свою долю та будувати своє господарське життя,-тоді розвиток українського села піде жваво тими шляхами, якими йде життя селян в культурних західних народів. (Свобода)

Що діється в світі

Живе чи помер?

Відомо без ніяких сумнівів, що манджурський диктатор і начальник китайської північної армії Чанґ-Со-Лін в залізничій катастрофі ранений. Тяжко, чи легко—про це вже були ріжні відомости. Нарешті пішла в світ чутка, що Чанґ-Со-Лін помер, а ту вістку потвердило офіціяльно японське військове міністерство. 16 червня мали його в Мукдені поховати. Тепер знов доносять, що в Мукдені появилась якась відозва, підписана Чанґ-Со-Ліном, в якій він протестує проти чуток про його смерть і доказує, що він живе. Остається тільки вгадувати—вмер, чи живе? А для міжнародньої політики, зокрема для Китаю, це не маловажне, бо від того, чи Чанґ-Со-Лін помер, чи живе, у великій мірі залежить, чи Китай скоро успокоїться, чи далі буде безвиглядно кервавитись.

Китайські побідники.

Китайська північна армія відступила вся на територію Манджурії. Побідна південна армія заводить лад на занятих територіях. Її вожд Чанґ-Кай Шек подався було до демісії, і не відомо, чи поверне на своє становище, хоч про це просять його генерали. Кажуть, що Чан Кай-Шек наміреннй добиватися місця президента Китаю. Це булоб для нього дуже можливе, колиб всі його генерали між собою ладили. Найбільше побоюються ген. Фенґа, який є під впливом більшовиків.

Більшовики не можуть заспокоїтись.

Був у Варшаві невдачний замах на більш. торг. представника Лізарева; був та й забувся. А на днях польський уряд одержав нову більшовицьку ноту у цій справі. Для більшовиків мало закриття двох рос. організацій, виселення рос. емігр. діячів в Польщі, численних арештів у звязку з замахом. Як можна судити з ноти, то Чічерін хотів би, щоби хоч половину „білоґвардійців“ запакувати на довгі літа до тюрем, а решту вигнати з Польщі. Польська преса обурена на останню більш. ноту, а декотра радить навіть не відповідати на неї.

——

Дописи

Не так пани, як підпанки.

(Бугаїв, Кремянецького пов.).

Як тільки ми отримали дозвіл на виставу на день 22-го травня, то зараз таки звернулися на поліцийний постерунок до с. Оришковець з повідомленням про дозвіл. Всі формальності виконали—і були вже певні, що ніяких перешкод ніхто робити не буде. Але ето приходить на постерунок п. війт Городецький і каже, що в клуні давати вистави не вільно. „Не позволяю“—каже: „а коли хочете грати, то приставайте до польського „кулка млодзєжи“ і тоді будете грати, де схочете і коли схочете; а то, ви просвітяне, граєте на „Просвіти“ і можете ще стодолу підпалити, бо вона не під бляхою“... Ми йому відповіли, що до „кулка“ не підемо. Тим і кінчилась наша спроба зробити в нашому селі виставу.

Бугловець.

Все одно, аби корито

(Від власного кореспондента з Дубна).

Перед судовою росправою в справі секретаря Дубенської „Просвіти“ т. Самка, якого засуджено за рострату громадських грошей на три місяці вязниці, п. Чучмай вібрав біля себе гурток людей і гірко плакав, ще ніби-то „Укр. Громада“ спричинилася до закриття Дубенської „Просвіти“, неначе б то вона розводила там сельробівщину.

У цей момент підійшов свідок С. Шеремета та каже: Чого ви сваритесь? Всі станули б під жовто-блакитним прапором“. Заскочений п. Чучмай не знав, що й відповісти, і сам наївно запитав: „А на що ви сваритесь?“ Вийшло досить комічно. Щоб виручити свого проводиря, якийсь сельробовець заявив: „А мені то однаково—чи під жовто-блакитним чи під червоним прапором, аби було що їсти“.

Ось така-то ідеольогія оточення п. Чучмая: Їсти і спати, спати і їсти. Аби корито.

Д.

І можна й не можна

(с. Городище, пов. Луцьк)

Наше село побажало, щоби в церкві правилось по українськи. Хор вивчив українську Службу Божу, а тоді вже попросили священника о. Чайковського, щоб дозволив співати в церкві. Священник двічи дозволив співати, а втрете заборонив, щоб мовляв, „не попасти в монастир“. Коли-ж ми настоювали на свойому, то священник казав написати два подання—на українську й славянську мову в церкві—і підписувати підчас сповіді; підписані подання мали ми отримати на свої руки, щоб потім переслати їх куди слід

По скінченій сповіді виявилось, що за українську мову підписалось 75 відс. селян. Це не подобалось священникові і тому він не віддав нам подань, а тільки ще один раз, на Великдень, дозволив нам за наших 75 відс. підписів співати по українськи.

Коли хор пробував кілька раз поза дозволом співати по українськи, то о. Чайковський з вівтаря переривав і казав співати самому дякові по славянськи. Це дуже обурювало всіх присутніх в церкві і хоч поки що правиться в нас по славянськи, але всі переконані, що це потріває вже не довго. Рідня мова в церкві мусить побідити.

Громадянин

І глухі села пробуджуються

(с. Мовників, пов. Володимир).

Глухе і темне, без школи село Мовників. Аж ото 31 березня ц. р., завдяки невтомній праці фельшера Семена Воробія, відкрито тут філію „Просвіти“. Ще за три місяці до того п. Воробій з'єднав усіх будучих членів, вібрав до 30 книжок і заснував аматорський гурток.

З запалом взялися молоді аматори до праці і в неділю 6 травня поставили виставу: „Дай серцеві волю, заведе у неволю“.

Вистава відбулась в стодолі Івана Романчука. Цілий тиждень аматори впорядковували місце для вистави: вивозили бруд зі стодоли, поставили господареві другий хлів для худоби, вставили в стодолі стелю з дощок то що. Не зважали на сварки вдома ні на перешкоди з боку.

На виставу прибуло понад 150 запрошених осіб навіть з сусідніх сіл. Перед виставою хор відспівав „Заповіт“, а п. Воробій виголосив дуже займаючий реферат: „Марко Кропивницький, його часи і діяльність“.

Прибутки з вистави було 105 зол. 60 гр.

Запрошений.

Кажемо це з приводу статі п. Волошиновского в урядовій газеті „Глос Правди“ під титулом: „Сіла раста“,

Зміст цеї статті короткий: на коліна, або нагаєм!

Помилились, п. Волошиновский. Ви, як сказано вище, забули, „чиї ми діти“.

II.

Пан Волошиновскі не раз уже порушував у свому, а властиво — урядовому органі „Пшегльонд Волиньскі“ питання про українсько-польські взаємини на Волині.

Ми на всі його виступи відповідали мовчанкою. Робили це свідомо, бо вважали ці виступи лише за пробну балачку, за сво о роду газетний виклик.

Ми чекали того моменту, коли почуємо „щире“ слово, яке поставить крапку над і.

І ми дочекалися в зазначеній вище статті.

III.

„Вважаємо за необхідне,—починає п. Волошиновский згадану статтю в „Глосі Правди“,—зробити цю заяву, бо нема нічого гіршого, як недоговорення між людьми, коли йде річ про справу великої ваги“.

Так-то п. Волошиновский, після довгих і порожніх слів у „Пшегльонді Волиньскім“ вирішив поставити крапку над і та сказати щиро, що він думає і які має дійсні заміри. Він згори заявляє, що:

„польська державна влада... і велике угруповання польської суспільности (чи не єдинка) таких (ворожих) стосунків принаймі (?) не прагнуть утрівалити. Польський уряд у межах польської конституції і обовязуючих законів повинен зробити і зробить все (що власне?), щоб усунути ворожнечу у взаємних між громадянами держави ріжної національности... оскільки польську добру волю зустріне добра воля з боку українців. Підкреслюю вираз „оскільки“. То є конечна умова. І тут жадному недоговоренню не може бути місця“...

Як бачимо, тут п. Волошиновскі скидає вже плащик старого кума і виступає в ролі володаря.

„Дамо їм (це в роді: ми, Микола ІІ-гий) можливість всебічного культурного і національного розвою“ (коли?), а як ні, то „виголосимо їм війну“. „Чекає нас боротьба з проявами надміру українського шовінізму“. „Боротьбу цю переведемо рівнож витрівало“...

Після цеї загальної погрози п. Волошиновскі переходить в окрема до Волині, з якої властиво хотів почати:

„Там на Волині багато треба зробити (чого?), щоб допровадити стосунки до нормального стану“... „Але там оздоровлення (?) стосунків піде далеко легше і швидче“.. (?)

Ось крапка над і. Ось непідроблений п. Волошиновскі, не такий, який буває у гостинних українських хатах, а такий, який мати родила.

„Ми дамо!“—вигукує нам, як перед сотнями років дідичі вигукували бідним українським хлопам невільникам. — Ми дамо, але падай в ноги, але зрічись свого людського я, але не смій нагадувати про свої права, не смій нічого домагатись, навіть покликуватись на конституцію! Ми дамо, а значить ти є нашим невільником, а принаймі—другорядним громадянином, нашим підвладним. А будеш нагадувати чи домагатися, ми тебе — нагаєм.

Пане Волошиновскі, гляньте на себе після цих слів і побачите в своїй особі того поміщика з „Срібного сну Сальомеї“ Словацького, який виголошує смертний вирок українцям, поставленим перед ним на коліна.

Придивіться—до своєї пози, прислухайтесь до свого тону і подумайте, як вам повинні відповісти потомки колишнього найкультурнішого народу на сході Европи?

Коли до цього ви не здібні, то уявіть собі, чим би відповів вам на такий тон і такі погрози хоч би сучасний свідомий своєї людської гідности наймит. Спробуйте так заговорити з ним, і напевно відчуєте це дуже болюче...

На коліна, або нагаєм?

Чим, як принаймі не призирством може відповісти на такий тон свідомий своеї людської гідности і своїх прав громадянин?

Що до єства вашої статті, то про це можна відповісти лише одним словом: фальш. Ми вже багато років чуємо облудливі обіцянки. Пощо нам це ваші, яких ви самі виконати не можете, бо це не від вас залежить. Наші конституційні права рік за роком урізуються. А тепер ви ще відважуєтесь гукати на нас тоном поміщиків, яких осудив ваш же найславніший поет Словацький?

Забули ви, пане, „чиї ми діти“.

Але не забувайте грізного пророцтва Адама Міцкевича в „Пелігримах“.

— —

З життя Холмщини

Перші кооперативні курси на Холмщині. Заходами т-ва „Рідна Хата" і Українського Народнього Банку в Холмі, при допомові Ревізійного Союзу Українських Кооператив (Інспекторат в Луцьку)—відбулися в Холмі з 20 травня по 3 червня б. р. перші кооперативні курси на Холмщині.

На курси з'їхалося зі всіх повітів Холмщини 35 курсантів.

Відкриття курсів відбулося в помешканні будинку Т-ва „Рідна Хата", який ще не викінчений. Почувалося, що „краща своя хатка, чим чужа палатка". Курси відкрив промовою член дирекції курсів посол П. Васильчук. По вступнім слові прочитав інж. Кіцера вступну лекцію на тему: „Кооперація, її завдання і розвиток".

Починаючи з 21 трарня курси відбувалися щоденно.

На курсах викладали такі особи: 1) Інспектор РСУК Кобилянський Л.—Організація і практика кооператив, 2) Інструктор РСУК інж Ом. Кіцера—Історія кооперації, теорія кооперації і товарознавство, 3) Інстр. РСУК Лобачевський А.—калькуляція, рахівництво і кооперативний закон, 4) Інстр. РСУК інж. Зибенко Ол.—молочарство. Крім цього курсантам прочитав лекцію на тему „Культурно-Освітня праця кооператив" Голова Матірного Т ва „Просвіта" у Львові, сенатор проф. Галущинський.

Закінчення курсів відбулося 2.VI о год. 11 пер пол.

З життя Волині

Каганець, що його назвали „світлом". Нам надіслали примірник запрошення, яке розсилали В. Поліщук і о Михалевич на організаційне збіговисько в Дубні в справі заснований „Світла" замісць „Просвіти". Нова хруніяда. Замісць того, щоб боротися за „Просвіту" та надати їй належний напрямок, окремі „вискочки" засновують (і вже заснували) каганці, називаючи їх „Світлом". Почадять, почадять і згаснуть, а для народньої справи—лише шкода. Отаманія!

Расейська академія. Дубенський каганець, названий „Світлом", уже показав себе. 10 ц. червня „Світло" влаштувало „академію" в Шевченкові роковини. На 300 запрошень з'явилося 20, все члени „Світла" з родинами. Який там український дух, свідчить програм, надрукований російською мовою з ятями. Диригент Новохацький промовляв до публіки теж по-російськи. Такий то дубенський каганець.

Цілавий випадок. В. с. Вишкові, Луцького повіту, селянин Харитон Грушецький 15 літ тому загнав в ногу кусок шкла (дна від бутельки). Цілий той час шкло йому не перешкаджало. Аж тепер, після 15 літ, шкло стало вилазити з ноги нижче коліна без жадного болю.

Священик проти українства. Нам пишуть: священик парафії Романів, п-о. В. Зах, чех по національности, сам не може задовольнити потреб української пастви, бо нічого спільного з нею не має. Але мало того, він Службу Божу українців публично називає „шовінізмом", агітує проти „Просвіти" й т. д. Чи може такий чужинець-священик залишатися надалі серед українських мас, що вже прокинулись від сну?

Шкільні ферії. На терені Волинської Шкільної Округи літні шкільні ферії розпочинаються від дня 28 ц. м. і будуть трівати до 1 вересня.

Реорганізація мирових судів. Мирові суди в Вишневці і Вишгородку, Кремянецького пов., мають бути злучені в один суд з місцем осідку в Вишнівці, а також Мир. Суди в Здолбунові й Мизочі — в один суд з осідком в Здолбунові.

Луцькі новинки

Церковна карада. Д-р Річиҥський звернувся до воєвідської влади про дозвіл на нараду в справі православної церкви. Нарада мала відбутися в Луцьку 17 ц червня Воевідська влада дозвол у на цю нараду відмовила. Отже навіть у церковній справі не можна відбути легальної наради.

Статут Луцького Чесно-хресн. Брацтва Минулого тижня в Варшаві була делегація Луцького Чесно-хресного Брацтва, в яку входили: о. П. Пащевський, голова брацтва Ясинський і посол Власовський. Делегації вдалося узгіднити статут з вищою церковною владою. Міністр освіти і віроісповідань обіцяв перед цим, що коли до такого узгіднення дійде, то негайно статут затвердить. Тому делегація залишилася в Варшаві на кілька днів Коли ж у суботу, 16 ц. червня, голова брацтва прибув до міністерства, то директор департаменту п. Богданьскі, який зреферував справу міністрові, заявив, що міністр наклав резолюцію звернутися за опінією в цій справі до міністерств внутрішніх справ і публичних робіт. Це значить, що справа статуту знову відкладається на довший час. Треба зазначити, що протягом кількох років зібрано всяких опіній велику кількість. Тому такий зворот справи викликае велике здивовання. Справа гальмується і Брацтво на цьому тратить.

Хто скінчив гімназію. Випускні іспити в Луцькій українській гімназії продовжувалися від 5 до 15 червня. Скінчили гімназію такі: 1) Бездітна Зіна, 2) Боруцький Сергій, 3) Бондарчук Сергій, 4) Гудемчук Дмитро, 5) Гакен Еверест, 6) Зизко Омелян, 7) Ковалчук Павло, 8) Коровицький Юрко, 9) Лукіянчук Іван, 10) Омельчук Евген, 11) Фомич Григор, 12) Чупрунівна Варвара і 13) Фленґер Ганна — На жаль, восьма кляса ще не мала прав і ті, що скінчили її, матури на одержали.

Концерт хору Д. Котка. 14 ц. червня в Луцьку, в міському театрі, дав один концерт хор Д. Котка. Театр був переповнений майже виключно українською публікою. Хор, хоча і втратив підчас розбиття кількох кращих співаків, піднісся майже на попередню артистичну височінь. Як і колись, мистецьке виконання пісень чарувало й зворушувало слухачів. Публіка високо оцінила талант диригента й жертовну працю співаків і нагороджувала їх щирими й дружніми оплесками.

Мертве тіло. В неділю 17 ц. червня, в Луцьку відбувся з'їзд так званої одинкової „регіональної ради", на яку було викликано з воєвідства певну кількість українців, майже виключно емігрантів, головним чином людей, що займають ріжні посади. З за шматка хліба де-які таки з'явилися боязко оглядаючись по сторонах та опускаючи очі в землю. Настрій на зборах був трудний. Шоб освіжити повітря, зібраних українців переконували, що це справа не політична, а господарська та освітня. Так то створено „мертве тіло", над яким широке живе українське життя перейде до порядку денного. Мертве тіло жде могила, а тих, що ламають національний фронт, політичне: геть!

ОСТАННІ ВІСТИ

Свято Шевченка в Болгарії. (Від власного кореєп.) 12 травня ц. р. українська кольонія в Софії, з ініціятиви Укр. Культ. Об'єднання в Болгарії і при допомові болгарських та македонських культ.-освітн. організацій, відсвяткувала роковини Т. Шевченка. Кольонія складається переважно з робочого люду. Свято почалось „Заповітом". Співав хор з 35 чол. Один з українців у промові підкреслив впливи Шевченка на нову болгарську літературу

Панахида по бл. п. Симоні Петлюрі. В неділю 10 травня цього року, заходами представників місцевих, а також—емігрантської кольонії, відслужено в Кобрині в православному соборі панахиду по б. пам. Отаманові С. Петлюрі в 2 річницю трагічної смерти.

Панахида зробила величне враження, до чого в першу чергу спричинився хор під орудою п. Полякова. Хор складався з дяків Кобринського й Дорогичинського повітів, які перебували на дяківських курсах в Кобрині.

Комітет.

Що сталося з повітроплавом „Італія".

З того часу, коли ген Нобіле, начальник експедиції до північного бігуна, навязав по радіо звязки зі світом, вже відомо, що сталося з експедицією і де вона находиться, але поки що її не найшли. Виявилось, що повітроплав покрився ледом і спустився на пливаючі леди. При осіданню відірвалася головна ґондоля; облегшений повітроплав знов піднісся й полетів. В результаті експедиція розділилась на три частини, з яких тільки одна мае радіоапарат і дає про себе знати. Останні відомости кажуть, що ніби то вже найдено й врятовано одну частину експедиції.

— Під Бендзіном працювало на полотні залізної дороги 7 робітників. Потяг в повному бігу наїхав на робітників і під його колесами всі 7 робітників згинули.

— У Франції від Ле Бурже буря захопила в повітрі ескадру аеропляцнів у складі 14 аеропляцнів. З них тільки 4 опустились щасливо на аеродром, 2 аеропляни розбилося, 5 ушкоджено а про 3 немае відомости.

— Київська „Пролєтарська Правда" подає, що М. Горкій пожертвував на дитячий притулок свойого імені в Куряжі тільки—20 тисяч карбованців.— Правдивий пролетарський дарунок.

— З американського берега відлетів новий аероплян в дорозі до Европи. Летить ним двое летунів—один чоловік і одна жінка. По останніх відомостях летуни щасливо осіли на берегу Анґлії.

Лист до Редакції.

Шановний Пане Редакторе!

Прошу не відмовити помістити на сторінках Вашого Шановного Часопису мого слідуючого відкритого листа;

Відкритий лист
до Надзірної Ради Украінбанку в Луцьку

В м. березні ц. р. я вніс деклярацію про прийняття мене в члени Украінбанку. На це подання я дістав в Банку 1 травня ц. р. від одного з директорів відповідь, що мене не прийнято в члени Банку без подання причин. Дня 2 травня ц. р. я передав до Надз. Ради Банку листа, в якому просив подати причину неприйняття мене в члени Банку. Знов дістав на це відповідь в Банку, що над моїм листом Надз Рада перейшла до денного порядку. З цього приводу я змушений цим шляхом запитати Надзірну Раду:

1) Що було причиною того, що мене не прийнято в члени Банку?

2) Що було причиною, що я не дістав офіціяльної відповіді Надзірноі Ради на мого листа?

3) Чого вимагається від мене, щоби я був прийнятий в члени Украінбанку.

Луцьк, 17.VI 28.

З поважанням

П. Ј. олубович, інжинер

КОНКУРС.

Потрібуємо керовника Відділу н] Банку в м. Колках, Луцького повіту. Бажаючі обняти цю посаду, повинні нам надіслати свое curiculum vitae і референції знаних українських діячів чи українських громадських інституцій. Кандидати повинні бути докладно ознайомлені з кооперативною справою, особливо, з провадженням кредитівки. Умови після порозуміння з нами. Подання з документами надсилати не пізніше 1 серпня б. р: Луцьк, Ягайльонська, № 93. Украінбанк.

6—1 **ДИРЕКЦІЯ.**

Біржа на 20.VI.: доляр америк. 8·88, золото руб. 5—23·40 зол.

Ціни на збіжжа за пуд.: жито — 7·50, пшениця—9·00, ячмінь 6·90, овес—7·10, просо—9·00, лянка —10·50, мак — 16·00, конюшина — 36·00 зол.

Дирекція Кремянецької Української мішаної, з правами прилюдности, гімназії подае до відома, що вступні іспити до всіх кляс гімназії (від II-ої до VIII-ої) **відбудуться 22, 26, 27 і 28 червня б. р.** До прохання про допущення до іспитів треба приложити метрику про народження і шкільне свідоцтво. Прохання приймаються щоденно, крім свят, в канцелярії гімназії від 8-ої до 2-ої год. дня. **Дирекція гімназії.**

Видавець М. Черкавський Drukarnia F. Richlera, Łuck Відповід. редактор В. Проказюк